

1 G. le Quintrec en P. Geiss, *Geschichte - Europa und die Welt nach 1945* (2006).

2 Voor meer informatie zie <http://www.klett.de>

3 In Duitsland is het onderwijs decentraal geregeld door de zestien *Bundesländer*, waardoor het initiatief voor dit project bij de Minister van Buitenlandse Zaken lag in plaats van bij de federale Minister voor Cultuur.

4 Introductie, pagina 6

Histoire/Geschichte

EEN BOEK MET EEN MISSIE

Een goed vergelijkend, multinationalaal schoolboek is een must in onze grensoverschrijdende samenleving. Frankrijk en Duitsland deden een poging. EUROCLIO juicht het initiatief toe, maar is minder enthousiast over de uitwerking.

In 2006 publiceerden de Duitse uitgeverij Klett en de Franse uitgeverij Nathan het gezamenlijke Frans/Duits geschiedenisschoolboek *Europe and the World since 1945*.¹ Het boek is het eerste deel uit een serie van drie, bestemd voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs in Frankrijk en Duitsland. Het tweede deel (1815 – 1945) wordt verwacht in 2008 en het derde (prehistorie tot 1815) verschijnt waarschijnlijk weer een jaar later. De publicatie wil zowel het gecentraliseerde Franse curriculum als de zestien verschillende Duitse gymnasiumcurricula bedienen. Hoewel het in 2006 te laat op de markt kwam voor het schooljaar 2006-2007, zijn er toch al 30.000 exemplaren van verkocht.²

Ontstaansgeschiedenis

In 2003 vroeg een gecombineerd Duits-Frans jongerenparlement om een gezamenlijk geschiedenisschoolboek, om het wederzijdse begrip te bevorderen. De Franse minister van Onderwijs en de Duitse minister van Buitenlandse Zaken besloten de ontwikkeling van een dergelijk boek te stimuleren.³ Zij opperden de publicatie als een volwaardige serie geschiedenisboeken te laten verschijnen, geschikt voor de hoogste klassen van het voortgezet onderwijs. Zowel in Duitsland als Frankrijk is geschiedenis verplicht voor alle (gymnasium/ baccalaureat)-leerlingen. Hoewel het om een politiek initiatief gaat, moet het een echt schoolboek zijn, geschreven door historici en zonder politieke interventie. Uitgeverijen Nathan / Klett wonnen de aanbesteding en stelden nationale auteursteams samen uit hun eigen netwerken. De volledige productie van het boek duurde minder dan twee jaar. Het boek verscheen in juni 2006. Het boek beslaat meer dan 300 bladzijden, plus een cd voor de Franse markt.

Een boek met een missie

Het auteursteam ambieert het recente verleden van beide landen te verhelderen in wereldwijd perspectief. De auteurs willen de claims en beperkingen van het historisch ambt aan leerlingen duidelijk maken: het uitleggen van het heden in relatie tot het verleden. Maar het boek moet ook gezien worden als stap in de richting van een gezamenlijk Europees schoolboek.⁴ Daarom gebruikte het Duitse voorzitterschap van de Europese Unie dit boek als voorbeeld om collega's elders over te halen een gemeenschappelijke Europees schoolboek te ontwikkelen. Sommige ministers hebben zich daar al positief over uitgelaten; Nederland was gereserveerd over het welslagen van een dergelijke onderneming.

Inhoud

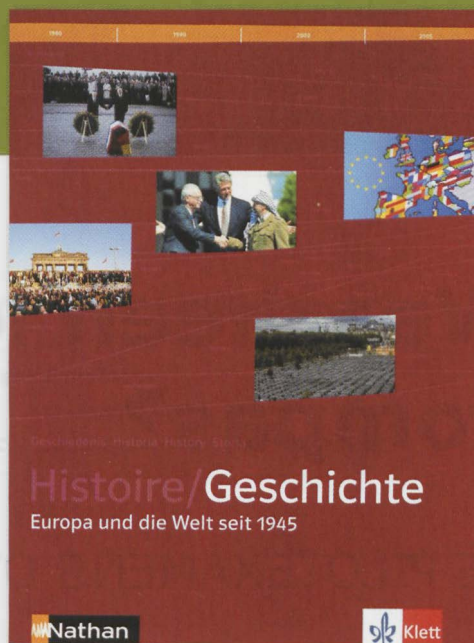
In dertien hoofdstukken komen algemene thema's aan bod zoals 'Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog', 'Het oost-west conflict', 'De wereldbevolking' en 'Wereldwijde culturele veranderingen sinds 1945'. Dan volgen vier hoofdstukken die aandacht besteden aan verschillen en overeenkomsten. Ook is er een hoofdstuk dat methoden aanbiedt om statistieken en spotprenten te analyseren, een tekst te interpreteren en een essay te schrijven. Ten slotte zijn er 49 biografieën opgenomen van politieke wereldleiders. In zeventien inhoudelijke hoofdstukken komen onderwerpen aan bod aan de hand van vragen als: 'Met welke problemen werd Frankrijk geconfronteerd aan het einde van de Tweede Wereldoorlog?' of: 'Welke verschillen zijn er tussen westerse en socialistische economische systemen?' De eerste indruk: een visueel aantrekkelijk schoolboek, waarin alle mogelijke thema's worden aangestipt die van belang zijn voor het begrip van ontwikkelingen in de wereld na 1945: dekolonisatie, verzorgingsstaat, demo-

grafische ontwikkelingen en sport. Er is gebruik gemaakt van veel geschreven en fotografische bronnen. De publicatie lijkt op het eerste gezicht alles te bieden waar het hedendaagse geschiedenisonderwijs om vraagt: een wereldwijde benadering, een behandeling vanuit meerdere perspectieven, activerende vragen en suggesties voor de methodologie.

Zwaar

Wie verder kijkt, krijgt echter bedenkingen. De tekst is erg zwaar maar blijft oppervlakkig: een subonderwerp is doorgaans niet meer dan twee pagina's waard. Hierop moet de tekst van de auteur de strijd aangaan met een verscheidenheid aan bronnen. Het resultaat is een boek met (over)volle bladzijden, gedrukt in kleine letters en voorzien van minieme marges. Ikzelf vond het moeilijk om na een aantal pagina's geconcentreerd te blijven lezen. Hoe moet de jonge generatie, die niet bekend staat om de liefde voor het lezen, het ervan afbrengen?

De vragen moeten het begrip van bronnen en teksten toetsen. Sommige zijn extreem lang. Wat zou een leerling antwoorden op: 'Welke consequenties hebben het proces van urbanisatie en de vorming van grote metropolen voor de inwoners van de steden?' of: 'Beargumenteer in hoeverre de definitie van Ulrich Beck over individualisatie een goede analyse is van een moderne urbane samenleving?' Andere vragen zijn kort, maar verwachten ook een lang antwoord. Zo wordt er gevraagd of men kan spreken van een Europese democratie. De antwoorden moeten gebaseerd worden op twee pagina's uit het tekstboek. Dit leidt gemakkelijk tot het simpelweg overschrijven van de informatie, die niet zelden onsamenhangend overkomt. In het dossier over de vrouwenbewegingen in Duitsland en Frankrijk zit bijvoorbeeld een korte introductie die suggereert dat de vrouwenbeweging is gebaseerd op de tradities van de Franse Revolutie en de revoluties van 1848/49. Ook wordt er beweerd dat het recht op zelfbeschikking met betrekking tot abortus polariserend werkte en ethische vragen oproep. Als bron is een kaart van Europa bijgevoegd met daarin de jaartallen waarin vrouwenkiesrecht werd ingevoerd. Verder is er een overzicht met maatregelen voor de positie van vrouwen in Frankrijk en Duitsland, en een toespraak van Simone Veil over het legaliseren van abortus in Frankrijk; plus een foto van een demonstratie voor de anticonceptiepil voor de ambassade van het Vaticaan in Den Haag. Als laatste is er een statistiek over arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen in verschillende landen. Al deze zaken raken weliswaar de hoofdvraag over gelijke rechten, maar samenhang ontbreekt. Het hoofdstuk toont de toegenomen wettelijke rechten voor vrouwen, maar geeft weinig opstapjes

om leerlingen begrip bij te brengen. Er wordt een grote hoeveelheid informatie aangeboden, maar ik vraag me af of dit werkelijk bijdraagt aan een coherent en verdiept historisch inzicht.

In verschillende presentaties van *Histoire/Geschichte* werd de multiperspectieve benaderingswijze geprezen.⁵ Het boek zou een verscheidenheid aan standpunten bieden. In enkele hoofdstukken zien we daarvan een glimp, bijvoorbeeld in het hoofdstuk over de Koude Oorlog als oorlog tegen ideologie, en in het hoofdstuk over het Europese Idee. Toch bieden de hoofdstukken zelden een echte confrontatie van verschillende ideeën en opinies. Het feit dat bijna alle bronteksten officiële politieke verklaringen - ego-documenten of fragmenten van *oral history* ontbreken vrijwel - staat op gespannen voet met de gepredikte multiperspectiviteit. Een evaluatie van de rol en de consequenties van het Franse en Duitse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog is niet mogelijk, omdat het onderwerp in beide landen niet in hetzelfde schooljaar wordt behandeld. Het Franse verzet wordt wel aan bod, maar voor het Duitse verzet moeten we wachten op het tweede deel.

Er blijft nog veel te wensen voordat er sprake is van een goed en vergelijkend schoolboek. Toch juicht EUROCLIO het initiatief toe. Geschiedenis op school in Europa heeft in de meeste Europese landen een onmiskenbaar nationaal uitgangspunt en uit de jaarlijkse internationale EUROCLIO-enquêtes blijkt dat sinds 2000 de politieke druk om nationale geschiedenis te versterken allen maar is toegenomen. EUROCLIO zou daarom graag de Duitse uitdaging aannemen, een gemeenschappelijk boek voor geschiedenisonderwijs in Europa. Dit zou dan echter een veelzijdig multimediaal instrument moeten zijn, gericht op aansprekende thema's uit het (recente) Europese verleden. Het zou tevens ruimte moeten bieden aan de multiperspectiviteit van de Europese diversiteit. *Histoire/Geschichte* kan in een dergelijk project zeker gebruikt worden als ijkpunt en als inspiratiebron.

Eerste Conferentie
van de Swiss Society
for History 15-17
maart, Bern, Zwitser-
land en Brussel 3 mei
2007.